

De herinneringen van peter

14 Maart 2014 - Auteur : Ariane De Borger

Tussen de spullen van mijn grootvader een broche met een portret van Camille Huysmans, prentbriefkaarten met de Vlaamse Leeuw erop en een religieus getinte brief. De geïnterneerde soldaten maakten in de kampen kennis met andere religies, levenswijzen en overtuigingen. Een wereld ging open...

Ik kan peter noch zijn dochter, mijn grootmoeder, vragen waarom ze die brief bewaard hebben. Het is een getypte brief in dat typische paars dat verradt dat het een doorslagje is: wie nog uit de tijd van voor het fotokopieerapparaat stamt, weet wel wat ik bedoel. De briefschrijver drukt er zijn medevoelen met zijn "Zeer geachte Vriend" in uit, met diens volk en land en met de geïnterneerde soldaten en vermeldt dat hij "iets heeft mogen doen voor sommigen" van hen. Verder wijt hij "deze benauwde tijd" aan een poging van God om de mensen tot nadenken en dichterbij God te brengen en biedt hij aan om de geadresseerde bij zijn geestelijke strijd te helpen. Bovenaan de brief prijkt een adres in Amsterdam: Kerkstraat 342: dat was sinds 1912 het hoofdkwartier van de opstartende Pinkstergemeenschap in Nederland. De brief is met inkt ondertekend door ene G.R. Polman en dat blijkt dus Gerrit Roelof Polman te zijn, voormalig Leger des Heilssoldaat en latere stichter van de Nederlandse Pinkstergemeenschap. De brief dateert van mei 1915, vermoedelijk heeft Polman de soldaten in dat eerste moeilijke half jaar van internering steun geboden en hield hij nadien contact. Overigens was Polman blijkbaar niet de enige zendeling die de Belgen in Harderwijk te hulp schoot: op internet vind ik een in memoriam van een zendeling van een andere strekking waarin te lezen staat dat ze in groep naar Harderwijk afzakten om Belgische militairen en hun vrouwen en kinderen te evangeliseren en kleding te geven.

De wereld van mijn overgrootouders moet daar in Nederland wel breder geworden zijn: zelf uit traditie katholiek leefden ze plots nauw samen met mensen met een heel andere religieuze achtergrond. De joodse Beems, bij wie ze een kamer betrokken, de protestanten in Harderwijk en blijkbaar ook de beginnende Pinkstergemeenschap.

HUYSMANS

Ook op andere vlakken droeg het leven in het interneringskamp bij tot een grotere bewustwording van wat er in de wereld te koop was. In tegenstelling tot de kampcommandant van Zeist, legde die van Harderwijk de geïnterneerden geen strobreed in de weg als ze politieke activiteiten organiseerden. De socialistische beweging kreeg er voet aan de grond, niet in het minst omdat hun voorman Camille Huysmans zich al van bij het begin voor de geïnterneerden had ingezet. In het al eerder geciteerde boek over het kamp in Harderwijk "Gehalveerde mensen" haalt Anton Reijngoudt aan hoe Huysmans na de opstand in Kamp Zeist de vertrouwenspersoon van de geïnterneerden werd en voortdurend probeerde om hun leven draaglijker te maken.

DE VLAAMSE ZAAK

Van de 7.500 leden die het Vlaamsch-Belgisch Verbond aan het einde van de oorlog had, waren er liefst 2.400 geïnterneerden uit Harderwijk: dat de vraag naar gelijke rechten voor Vlamingen en Walen, vernederlandsing van het onderwijs, bestuur en rechtspraak in het interneringskamp leefde, staat daarmee buiten kijf. Het VBV streed wel voor de Vlaamse zaak, maar uitdrukkelijk binnen een Belgische context. Toch waren zij én het opkomende socialisme een doorn in het oog van de Belgische regering, die zich zelfs officieel bij de Nederlandse regering beklaagde over de vrijheid van meningsuiting - en daardoor opborrelende revolutionaire gedachten - in de interneringskampen en even een tijdelijk verspreidingsverbod van De Belgische Socialist verkreeg. Het kon het tij niet keren. Vanaf september 1917 werd een campagne opgestart om het imago van de Belgische regering bij de geïnterneerden te verbeteren. Maar dat kon niet verhinderen dat heel veel geïnterneerden van mening waren dat ze te lang in de steek gelaten waren...

24 Maart 2014 - Auteur : Ariane De Borger

Vijfhonderd man twee à drie uur lang laten marcheren onder gewapende begeleiding, in de onmiddellijke omgeving van het kamp: in de eerste maanden was dat de enige voorziene ontspanning voor de soldaten achter prikkeldraad. Maar al gauw ontstonden sportverenigingen...

Het moet een grimmig gezicht geweest zijn, die rijen Belgische soldaten die tegen hun zin een paar uur marcheerden onder bewaking. Waarschijnlijk daarom dat die gewapende geleide al snel achterwege bleef en de mars plaatsvond onder leiding van Belgische officieren die hun erewoord hadden gegeven dat niemand zou proberen te ontsnappen. Vanaf dan marcheerden ze ook met het eigen muziekkorps voorop. Maar volgens "Gehalveerde mensen"* raakten de verplichte marsen ook in die vorm in onbruik toen de geïnterneerde soldaten zelf sportverenigingen begonnen op te richten.

DE GROOTSTE WIELERPISTE VAN NEDERLAND

In 1917 telt het kamp Harderwijk maar liefst 43 sportverenigingen. Turnen, boogschieten, voetballen, kaatsen (zouden daar die twee stokoude kaatsballetjes vandaan komen?),... en wielrennen natuurlijk. De soldaten legden in het kamp de grootste wielerpiste van Nederland aan, naar de wedstrijden kwamen telkens een paar duizend toeschouwers. Alleen met de duiven spelen mocht naar verluidt niet: die beesten werden toen nog militair ingezet, dus vonden de Nederlanders dat waarschijnlijk te delicaat... Wiel- en wandeltochten aan de andere kant van het prikkeldraad mochten dan weer wel, maar dan werden Nederlandse bewakers meegestuurd.

Wie even rondstruint op internet, vindt een heleboel ansichtkaarten met foto's van de sportactiviteiten - en ook culturele hoogstandjes, zoals de theatervoorstellingen en concerten door de gevangenen - van de geïnterneerde Belgen. Blijkbaar moesten ze de goede behandeling van de geïnterneerden door de Nederlandse overheid uitdragen, de Duitse overheid gebruikte soortgelijke kaarten met foto's van het idyllisch voorgestelde leven in de krijgsgevangenenkampen overigens ook als propagandamiddel om hun imago op te smukken. Leidden die Belgische soldaten dan een zalig luizenleventje achter prikkeldraad? Het lijkt zo voor wie enkel de voorkant van de ansichtkaarten bekijkt. De achterkant, de overgebleven getuigenissen van de Belgen en zeker ook de lijsten met de mensen die in de kampen overleden, geven een heel andere realiteit weer.

*Gehalveerde mensen. Het Belgenkamp in Harderwijk 1914-1918 - Anton Reijngoudt - uitg. BDU - isbn 9070150654